

HET IDENTIFICEREN VAN TECHNISCHE VOORWERPEN. ID-DOC HELPT

Johan DAVID en Marijke WIENEN

Willen we de geschiedenis van de technieken bij een ruimer publiek bekend maken, dan hebben de musea hier een belangrijke taak te vervullen. Zij kunnen hun bezoekers het verhaal van de techniek in het verleden brengen, aan de hand van de technische voorwerpen in hun collectie. Vele musea in Vlaanderen bezitten heel wat stukken die met techniek te maken hebben. Vandaag is het evenwel zo dat de technisch-historische kennis vaak ontbreekt om die voorwerpen te inventariseren, uiteraard een voorwaarde om ze in het museumverhaal te kunnen gebruiken. Vele blijven dan ook onbekend en dus onbemind op een stoffig rek in het depot achter.

De inventarisatie van technische en wetenschappelijke voorwerpen veronderstelt voor eerst de identificatie ervan (wat is dat?), vervolgens de naamgeving (hoe noem je dat?) en tenslotte de documentatie (waartoe dient dat, hoe werkt dat, wie gebruikt dat en wanneer, enz.?). Het eerste probleem bij technische en wetenschappelijke collecties rijst echter al bij de identificatie. Er bestaan immers weinig of geen middelen om systematisch te werk te gaan. Vanuit deze vaststelling is het project Identificatie-Documenten, afgekort in ID-DOC, gegroeid, waarvan het MOT in 2000 een prototype op het web lanceerde.

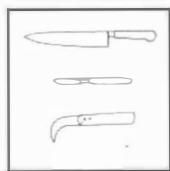
De home-page van het MOT (www.mot.be).

The screenshot shows a web browser window titled "Museum voor de Oudere Technieken - Grimbergen - België". The address bar contains "http://www.mot.be". The main content area features a large logo consisting of a stylized black silhouette of a tree or plant with a central vertical stem and several horizontal branches, resembling a comb or a set of tools. Below the logo, the text reads "museum voor de oudere technieken". Underneath this, it says "Museum voor de Oudere Technieken Grimbergen België". At the bottom of the main content area, there are links for "version française" and "english version", and a small logo for "ERFND MUSEUM" with the email address "info@mot.be".

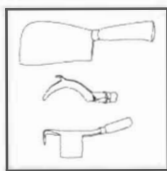
On the left side of the browser window, there is a navigation menu with the following links: Home, Voorwoord, Gebouwen, Tentoonstellingen, Demo's, Voor de scholen, Bibliotheek, Reperionum, ID-DOC, Inlichtingendienst, U kunt helpen, Adressen, Openingstijden, U bereikt ons, MOTnews - Lector, Spreekwoorden en zegswijzen, Publicaties, and Wat is dit?

MUSEUM VOOR DE OUDERE TECHNIEKEN

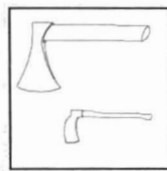
ID.DOC

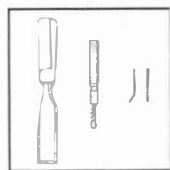
mesvormig

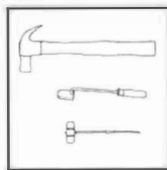
hakmesvormig

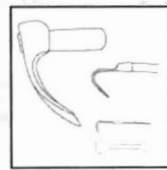
bijvormig

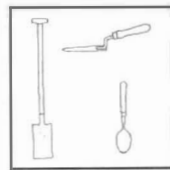
beitel-/priem-/naaldvormig

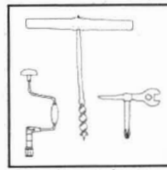
hamervormig

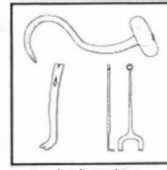
hak-/disselvormig

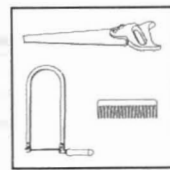
schop-/spade-/troffelvormig

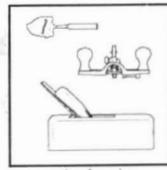
boorvormig

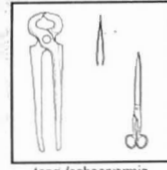
haakvormig

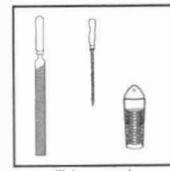
zaagvormig

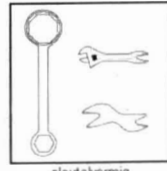
schaafvormig

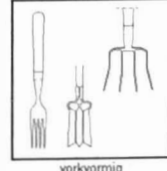
tang-/schaarvormig

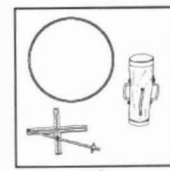
rij-/rasvormig

sleutelvormig

vorkvormig

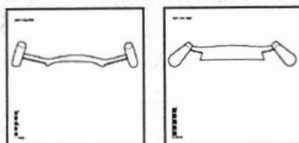
vana

MUSEUM VOOR DE OUDERE TECHNIEKEN

ID-DOC

trekmes, gebogen

Trekmes, gebogen (o.)

Trekmes (zie glossarium) waarvan het blad minder of meer holrond is maar geen halve cirkel vormt. Op de angels steken twee korte hechten. Het gebogen trekmes wordt aangewend wanneer veel hout moet weggenomen worden van betrekkelijk brede stukken (b.v. een duig) en om holronde vlakken te bewerken. [MOT]

Holotype
 MOT V B2.0785 L=50cm B=10cm G=680gr
 MOT V B1.0449 L=39cm B=15cm G=1350gr

ambachten:

kuiper
wagenmaker
schepelmaker

andere namen:

holmes (GROTHE: 197)

zie ook:

[AltaVista](#) [Google](#) [Infoseek](#) [Metacrawler](#) [Yahoo](#)

[bibliografie](#) [glossarium](#)

[english](#) [français](#)

home: www.mot.be
 mail: info@mot.be

De fiche "trekmes, gebogen" van ID-DOC op de website van het MOT (www.mot.be).

Vaak is de vorm van het voorwerp het enige dat de onderzoeker in een eerste fase bij de identificatie kan helpen. Afbeeldingen van de voorwerpen vormen dan ook het uitgangspunt voor ID-DOC. Het principe ervan is dat die afbeeldingen zo samengebracht worden dat het zoeken in twee stappen kan gebeuren. Vooreerst vindt men alle "hamervormige", "mesvormige" of "beitelvormige" werktui-

gen samen. Gelijkt het te identificeren stuk op een hamer, dan klikt men daarop verder en krijgt men een lange reeks afbeeldingen van voorwerpen die een hamer kunnen zijn maar ook wel iets anders. Denkt men het type herkend te hebben, dan klikt men er op en krijgt men de individuele fiche met een beschrijving (vorm, grondstoffen, afmetingen, gewicht, werkingswijze enz.) en nog afbeel-

dingen van de verschillende modellen. Aan de hand van die gegevens en van verwijzing (met door-klik systeem) naar de valse vrienden, d.i. de werktuigen waarmee verwarring mogelijk is, kan men besluiten tot de identificatie van het stuk, of beslissen dat verder onderzoek nodig is.

In de z.g. fiches krijgt elk type een algemeen gangbare benaming, die wanneer mogelijk overeenstemt met de termen uit de 'Art and Architecture Thesaurus'. Dank zij de literaturopgave beschikt de lezer bovendien over een basis-documentatie over het voorwerp. Het eindresultaat maakt dus meteen werk van de eerste drie hindernissen inzake inventarisatie: je kan een voorwerp identificeren door te zoeken op vorm, je vindt de benaming van dat voorwerp en je krijgt extra informatie aangeboden. Daarnaast kun je zoeken vanuit de naam van een voorwerp ("wat is een boorschaaaf?") en vanuit de gebruiker of het ambacht ("welke werktuigen gebruikt de kuiper?" of met andere woorden "kan het bedoeld voorwerp een kuiperswerktuig zijn en zo ja, hetwelk?"). Links met het net maken het zelfs mogelijk te vernemen waar bepaalde werktuigen nu nog te koop aangeboden worden ...

Aangezien de technische sector zo ruim is dat het bij elkaar brengen van alle voorwerpen onbegonnen werk lijkt, werkt ID-DOC per deelsector (b.v. houtbewerking, metaalbewerking, werktuigen van de chirurg of van de kapper). Elke deelsector kan apart afgewerkt worden en biedt een identificatiesysteem voor het desbetreffende onderdeel van de technieken. Er kan telkens een specialist aangezocht worden om een sector te beschrijven en telkens wanneer een sector beschreven is, kan hij in het databestand opgenomen worden, zodat er steeds meer technische voorwerpen beschikbaar zijn om op te zoeken. ID-DOC helpt dus voor de historicus of museumwerker essentiële problemen oplossen en is volkomen haalbaar omdat de reali-

satie opgedeeld kan worden en omdat het medium, namelijk internet, voordurende aanvulling en verbetering mogelijk maakt.

Hoewel dit een stuk eenvoudiger lijkt dan het in de praktijk soms is, biedt deze aanpak toch de meeste kans op het ontwikkelen van een succesvol identificatiedatabestand voor technische voorwerpen. In 1999 ontving het Museum voor de Oudere Technieken een toelage van de provincie Vlaams-Brabant om de haalbaarheid van dergelijke opzet te onderzoeken. Een test werd uitgevoerd met het houtbewerkingsgereedschap. De werktuigen van de schrijnwerker, de wagenmaker, de kuiper, de houthakker, de klompenmaker, de mandenmaker en de lattenklover werden zo goed als volledig verwerkt en door de verwijzing naar andere werktuigen komen vele andere ambachten aan bod, zij het niet zo uitvoerig. Er werden digitale afbeeldingen van de verschillende werktuigen gemaakt en elk type werd beschreven (kenmerken, gebruik enz.). Om reeds een duidelijk beeld te krijgen van de mogelijke problemen die zich zouden stellen bij uitbreiding en vertaling van het project werden meteen ook de Nederlandse synoniemen opgenomen, samen met de Franse benamingen en synoniemen en voor enkele voorwerpen ook hun Engelse equivalent. Deze lijsten gaan gepaard met bronverwijzingen en een uitgebreide bibliografie die het de vorser mogelijk maakt dieper op een bepaald onderwerp in te gaan. Een - reeds uitvoerig - basis-glossarium werd opgesteld. Dank zij een tweede toelage van de Provincie Vlaams-Brabant werd een deel van de rijke verzameling tangen van het Museum voor de Oudere Technieken aan het eerste bestand gevoegd. Al die informatie is terug te vinden in het ID-DOC-prototype dat u op de website van het MOT (www.mot.be) kan raadplegen en uitproberen.

Commentaar en suggesties zijn uiteraard van harte welkom op info@mot.be.